ומהלך כעושה מעשה דמי: ובחמור כשהיא פורקת: כשהיא פורקת מהיכן אכלה אימא [א]עד שתהא פורקת תנינא להא דתנו רבנן [ב]חמור וגמל אוכלים ממשאוי שעל גביהן ובלבד שלא יטול בידו ויאכילם: **מתני׳** [ג]אוכל פועל קישות אפילו בדינר כותבת ואפילו בדינר ר׳ אלעזר חסמא אומר לא יאכל פועל יותר על שכרו וחכמים [ד]מתירין [ה]אבל מלמדין את האדם שלא יהא רעבתן ויהא סותם את הפתח בפניו: **גמ׳** חכמים היינו תנא קמא איכא בינייהו אבל מלמדין לתנא קמא לית ליה מלמדין לרבנן אית להו מלמדין איבעית אימא איכא בינייהו [ו]דרב אסי דאמר רב אסי אפילו לא שכרו אלא לבצור אשכול אחד אוכלו ואמר רב אסי אפילו לא בצר אלא אשכול אחד אוכלו וצריכא דאי אשמעינן הך קמייתא משום דלא איכא למיתב לכליו של בעל הבית אבל היכא דאיכא למיתב לכליו של בעל הבית אימא [ז]ליתב ברישא והדר ליכול ואי אשמעינן בהא דאפשר לקיומי לבסוף אבל היכא דלא אפשר לקיומי לבסוף אימא לא צריכא איבעית אימא איכא בינייהו דרב דאמר רב מצאתי מגילת סתרים בי רבי חייא וכתוב בה איסי בן יהודה אומר [ח]כי תבא בכרם רעך בביאת כל אדם הכתוב מדבר ואמר רב לא שבק איסי חיי לכל בריה אמר רב אשי אמריתה לשמעתא קמיה דרב כהנא (א) דלמא בעושין בסעודתם דעבדו ואכלו אמר לי אפילו הכי ניחא ליה לאיניש לאוגר אגורי וניקטפיה לפרדיסיה ולא ניתו כולי עלמא ואכלו ליה איבעיא להו פועל משלו הוא אוכל או [ט]משל שמים הוא אוכל למאי נפקא מינה דאמר תנו לאשתי ובני אי אמרת משלו הוא אוכל יהבינן להו אלא אי אמרת משל שמים הוא אוכל [י]לדידיה זכי ליה רחמנא לאשתו ובניו לא זכי להו רחמנא מאי תא שמע אוכל פועל קישות ואפילו בדינר כותבת ואפילו בדינר אי אמרת משלו הוא אוכל אוגיר בדנקא אכיל בזוזא ואלא מאי משל שמים הוא אוכל סוף סוף אוגיר בדנקא אכיל בזוזא אלא מאי אית לך למימר רחמנא זכי ליה הכא נמי רחמנא זכי ליה תא שמע ר׳ אלעזר חסמא אומר לא יאכל פועל יותר על שכרו וחכמים מתירין מאי לאו בהא קמיפלגי דמר סבר משלו הוא אוכל ומר סבר משל שמים הוא אוכל לא דכולי עלמא משלו הוא אוכל והכא בכנפשך קמיפלגי מר סבר כנפשך בדבר שמוסר נפשו עליו ומר סבר כנפשך [כ]מה נפשך אם חסמת פטור אף פועל אם חסמת פטור תא שמע [ל]נזיר שאמר תנו [מ](לאשתו ובניו) אין שומעין לו ואי אמרת משלו הוא אוכל אמאי אין שומעין לו התם [נ]משום לך לך אמרין נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב תא שמע פועל שאמר תנו לאשתי ובני אין שומעין לו ואי אמרת משלו הוא אוכל אמאי אין שומעין לו מאי פועל נזיר והתניא נזיר והתניא פועל [ס]מידי גבי הדדי תניין תא שמע מנין לפועל שאמר תנו לאשתי ובני שאין שומעין לו שנאמר [ע]ואל כליך לא תתן וכי תימא הכי נמי נזיר אי הכי משום אל כליך לא תתן משום לך לך אמרין נזירא הוא אין הכי נמי ואיידי דקתני לה בלשון פועל קא נסיב לה קרא דפועל תא שמע [פ]השוכר את הפועל לקצות בתאנים

הרי

ומהלך כעושה מעשה דמי. ואפ״ה אי לאו משום השבת אבידה לא אכיל: **כשהיא פורקת מהיכן אכלה.** כל משאה פורקין בבת אחת והולכין: **עד שתהא פורקת.** בהליכתה אוכלת ממשאוי שעל גבה: **מתני׳ ואפי׳ בדינר.** ואפי׳ היא שוה דינר: **לא יאכל פועל יותר על שכרו.** לקמן יליף מכנפשך (ו)בשכירותו שמוסר נפשו עליו לעלות באילן או במקום סכנה: **ויהא סותם את הפתח בפניו.** שימנעו לשוכרו למלאכתו: **גמ׳ אבל מלמדין.** אומרין לו דרך עלה הוגנת: **לא שכרו אלא לבצור אשכול אחד.** אוכלו לאותו אשכול: **ת״ק אית ליה דרב אסי.** וה״ק פועל אוכל קישות שהיא לבדה ואין עוד ואפי׳ היא שוה דינר ואתא רבי אלעזר למימר בין שהיא לבדה בין ששכרו לה ולחברותיה אם שוה יותר על שכרו לא יאכלנה ואתו רבנן בתראי למימר יותר על שכרו מותר הוא לאכול אם שכיר יום הוא אבל שכרו להקישות לבדה לית להו דרב אסי: **אפי׳ לא בצר.** שכרו לכל היום מותר לאכול לאשכול ראשון שבצר: **משום דליכא למיתב לכליו של בעל הבית.** דנימא ליה הב ברישא והדר אכיל דאי יהיב תו לא אכיל והתורה התירה לאכול: **אבל הכא דליכא לקיומי לבסוף.** אימא לא זיכתה לו תורה אלא א״כ נתן: **מגילת סתרים.** מגילה טמונה לפי שאסור לכתוב הלכות וכשהיה שומע דבר חידוש וירא לשוכחו היה כותבו ומסתיר מן העין: **כביאת כל אדם.** ואפי׳ אינו שכירו: **ת״ק** [א] **לית ליה דאיסי.** דהא אוכל פועל קתני ורבנן בתראי אית להו דאיסי וה״ק וחכמים מתירין לאכול יותר על שכרו דהא לאו שכיר נמי אכיל: **משלו הוא אוכל.** תוספת שכר הוא שהוסיפה לו תורה: **או משל שמים.** במתנת גמילות חסדים כשאר מתנות עניים: **תנו.** אכילתי לאשתי ובני: **יהבינן להו.** כי היכי דבידו ליתן שכרו לכל מי שירצה: **לדידיה זכי ליה רחמנא.** בצדקה וכל זמן דלא מטא לידיה לא זכי ליה ליתנה לאשתו ובניו: **אכל בזוזא.** בתמיה. וכי תוספת מרובה על העיקר: **דמר סבר משלו הוא אוכל.** והלכך לא יאכל יותר על שכרו דאין תוספת מרובה על העיקר: **ומר סבר משל שמים הוא אוכל.** וזכי ליה רחמנא: **ואכלת כנפשך.** בדבר שאתה מוסר נפשך עליו לעלות בכבש ולעלות באילן דמוסר נפשו למיתה והיינו (ז)שכיר: **נזיר.** שאסור בענבים: **משום לך לך אמרינן נזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב.** כלומר קנסא הוא דקנסוהו שימנע עצמו מלהסתכל לענבים: **קא נסיב לה.** גמרא קרא דפועל ולעולם (ח)רבנן היא וקרא אסמכתא בעלמא: **לקצות.** לייבשן בשדה לעשות קציעות:

הרי

אלא אימא עד שתהא פורקת. דקס״ד שאינה אוכלת אלא כשהיא רואה הגפן בפניה אבל כשאינה רואה שהגפן עליה או בעגלה אינה אוכלת ואע״ג דטעמא דחסימה לאו משום דחזיא ומצטערת הוא (ט)קמ״ל דלא קאי אמפני השבת אבידה דמן הדין אוכלת אלא מילתא באפי נפשיה הוא:

איבעית אימא דרב איכא בינייהו. דת״ק שמזכיר פועל לית ליה דרב ואע״ג דאיסי בן יהודה איירי בעושין בסעודתן מ״מ לא מיקרו פועלים כיון שלא מדעת בעל הבית עושין: **אי** אמרת משלו הוא אוכל יהבינן להו. דמשמע ששכרו הוי כאילו התנה עמו ואי משל שמים הוא אוכל לא יהבינן להו [ב] שלא זיכה לו הכתוב אלא מה שהוא לועס ואוכל ואין לו כח ליתן (י)(כולם): **כן** נמצא בספרים ישנים וכן נראה לגרוס לא בכנפשך קמפלגי. ואי לאו כנפשך הוו מודו כ״ע דאוכל יותר מכדי שכרו דרחמנא זכה ליה ולא גרסי׳ דכולי עלמא משלו הוא אוכל דהא כ״ש דאי משל שמים הוא אוכל דהוה אכיל יתר מכדי שכרו אי לאו כנפשך ויש ליישב הגירסא משום דמעיקרא הוה בעי למיפשט מת״ק דמשל שמים הוא אוכל ודחה לו וחוזר ופושט מדברי חכמים דסברי משל שמים כו׳ וא״כ ת״ק נמי סבר הכי דבין ת״ק לחכמים ליכא אלא הא דאמרן לעיל והדוחה אומר לעולם אימא לך משלו הוא אוכל כמו שדחיתי לך למעלה: **ואי** אמרת משלו הוא אוכל אמאי אין שומעין לו. וא״ת דמאי פריך הא כיון דהוא אינו יכול לאכול הוה ליה כחולה שאינו יכול ליתן להם וי״ל דלא דמי לחולה דחולה אינו תאב לפירות שלפניו ולהכי לא זכי ליה רחמנא אבל נזיר דתאב זכי ליה כשאר פועל וא״ת אלא מאי משל שמים הוא אוכל א״כ אמאי נקט נזיר וי״ל דאורחא דמילתא נקט שהנזיר רגיל לומר כן לפי שאינו אוכל: **השוכר** את הפועל לקצות לו כו׳. תימה דאם היה רוצה לאכול כך בלא קציצה היתה נגמרה מלאכתו ולא היה בכלל דייש ובשביל שחושב הוי בכלל דייש וי״ל דהכא מיירי במקום שמנהג הוא לקצות תאנים דהשתא בלא מחשבה אלא בסתמא הוי דבר שלא נגמרה מלאכתו למעשר ועוד דין הוא שיאכל פועל ע״י מחשבתו כיון דעל ידי מחשבה זאת חשיב לא נגמרה מלאכתו לענין שאוכל ופטור:

על

עין משפט נר מצוה

פג א ב מיי׳ פי״ב מהל׳ שכירות הל׳ א סמג לאוין קפד טוש״ע ח״מ סי׳ שלז סעיף א:
פד ג ד ה מיי׳ שם פי״ג הל׳ יא סמג עשין לא טוש״ע ח״מ סי׳ שלז סעיף ז:
פה ו ז שם בהג״ה:
פו ח ט י מיי׳ שם הל׳ יג יד טוש״ע שם סעיף טו:

◆

תורה אור השלם

ו כִּי תָבֹא בְּכֶרֶם רֵעֶךָ וְאָכַלְתָּ עֲנָבִים כְּנַפְשְׁךָ שָׂבְעֶךָ וְאֶל כֶּלְיְךָ לֹא תִתֵּן: דברים כג כה

◆

מוסף רש״י

אף פועל אם חסמת. קנסת דמים שלא לאכול או כחוקה, פטור. מלאו דלא תחסום (לעיל פח:).

מסורת הש״ס

א) [לעיל פח:], ב) [לאשתי ובני], ג) [שבת יג. וש״נ], ד) [לעיל לד. וש״נ], ה) מעשרות פ״ב [מ״ו], ו) [דברים כג], ז) צ״ל שכרו, ח) צ״ל מדרבנן, ט) קמ״ל ולא קאי כל״ל. ר״ת, י) [צ״ל כלום].

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ קמיה דרב כהנא אמר לי דלמא בעושין בסעודתן דעבדו ואכלו ורב אפ״ה ניחא:

◆

הגהות הגר״א

[א] רש״י ד״ה ת״ק ל״ל כו׳. נ״ב אבל הרמב״ם מפרש להיפך וכשיטתו שפסק כסוגיא כחכמים וכ״ד הרי״ף והרא״ש שהשמיטו להני מימרי דרב אסי: [ב] תוס׳ ד״ה אי. שלא זיכה כו׳. נ״ב דלא כרש״י ד״ה לדידיה. עוד: